

Boerderij de Bellinkhof

Jan Groenberg

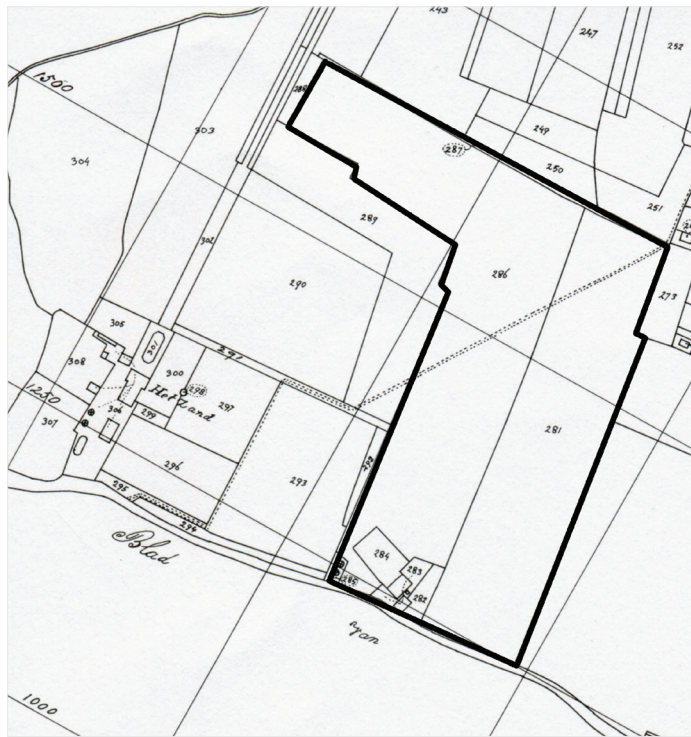
Sinds 11 oktober 2013 is de gemeente Voorst een landgoed rijker met de naam Nieuw Bellinkhof. De grootte van het landgoed is ± 21 ha en het ligt ten oosten van Twello, ingeklemd tussen het Buddezand, de Voordersteeg en de Wilpsedijk.

Het initiatief voor het landgoed werd in 2001 genomen door de families Van der Linde en Klunder en de stichting IJssellandschap. In mei 2004 werd het eerste voorstel ingediend en goedgekeurd door de gemeente Voorst en de provincie Gelderland. Met de realisatie in 2013 kent het landgoed een geschiedenis van ongeveer twaalf jaar.

De naam van het nieuwe landgoed verwijst naar de boerderij de Bellinkhof aan de Voordersteeg. De geschiedenis van deze oude boerderij is een stuk langer. In dit artikel wordt de rijke historie van deze boerderij en haar bewoners beschreven.

Ligging van de Bellinkhof

De Bellinkhof ligt op een noordelijke uitloper van een oeverwal. De namen 'het Zand' en 'Buddezand' verwijzen naar de zandige ondergrond. Het noordelijk deel van de oeverwal bestaat uit kalkhoudend fijn zand, mogelijk uitgespreid tijdens dijkdoorbraken waarbij diepe gaten zijn geslagen (de Lazaruskolken).

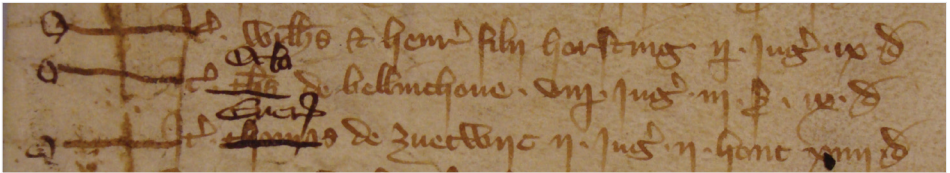
Het zuidelijk deel bestaat uit fijn en lemig rivierzand. De zandgronden zijn altijd in gebruik geweest als gras- of bouwland.

Hoewel de oeverwalen langs de IJssel al sinds de prehistorie bewoond waren zijn er bij oriënterend onderzoek geen aanwijzingen gevonden die kunnen duiden op een archeologische vindplaats.

De Bellinkhof ten noorden van de Voordersteeg met de direct bij de boerderij gelegen landerijen. Schuin over het perceel loopt het voetpad. (kadasterkaart 1832)

Eerste vermeldingen

De geschiedenis van de boerderij de Bellinkhof gaat in ieder geval terug tot de 14e eeuw. In de tijslegger van 1348 vinden we de boerderij terug onder de naam Bellinchove.

Vermelding Bellinchove op de tijsrol van 1348

De eerste vermelding van de Bellinkhof, waarbij ook de eigenaren worden genoemd is uit 1564. Het *“erff ind guedt genaempt Bellinckhoff”* wordt door de erfgenamen van Wolter Custer verkocht aan Jan Culicker. De Bellinkhof werd verpacht want er staat *“daer eertijts Goert Aerts op gewoent heeft”*. Het erf werd verkocht met gerechtigheid binnen- en buitendijs en het recht op de gemene grond van het Berchler Sandt en was gelegen onder Wilp in de buurschap Berchler.

Ook vinden we hier de vermelding van een voetpad dat in de 19e eeuw nog tot veel discussie zou leiden. We vinden het terug in de zin: twee akkers land aan ‘t eind van de bongerd *“daer die gemeijne voetpad doergaet”*.

De proost van de Proosdij van Deventer krijgt uit het gehele goed per jaar 13 ½ mud *“weeck schipsaet”* (mogelijk zomerkoren).

Jan Gerrits Vernholts erf opt Zant

De naam Bellinkhof wordt in het Verpondingskohier van Wilp van 1648 niet vermeld. Wel vinden we de *“13 ½ molder haver aen de Praesdije van Deventer”* terug onder *“Jan Gerrits Vernholts erf opt Zant”*.

“Huijs en hoff doet 16 goudgulden, een jarich vercken en 10 gulden cens tot een voormede”. Voor huis en hof moet worden

betaald 335 gulden en voor onderhoud mocht het maximum bedrag van 12 gulden worden afgetrokken.

Jan Gerrits Vernholt is dus eigenaar van de Bellinkhof geworden. Hoe hij het in bezit heeft gekregen is onbekend. Het erf werd gepacht door Jan Janssen. In het register van de keurhaver van 1709 tot 1721 staat dat de Bellinkhof eerder ‘Vaalholts erve’ heette. Mogelijk is dit een verbastering van ‘Vernholts erve’.

In 1644 komt Jan Gerrits Vernholt nog voor in een proces ter Hoge Bank en Klaring van Overijssel tegen Anna Margaretha van der Recke, weduwe van Diederik van den Rutenberg tot Zuthem en Staverden, over de terugbetaling van tins op het in 1634 verkochte erve en goed Elshof in Aardenbroek onder Wilp.

In 1692 zijn Aaltjen Hester Hofs, weduwe van wijlen Herman Janssen ter Heege, met haar twee zoons Gerhard en Aelbert ter Heege eigenaren van de Bellinkhof. Waarschijnlijk betreft het de Deventer familie ter Heege.

Op 26 juli 1683 wordt een Herman ter Heege begraven in de Lebuïnuskerk te Deventer. Waarschijnlijk is dit de echtgenoot van Aaltjen Hester Hofs. Ook is er een Harmen Jansz. ter Heege wonend in de Assenstraat te Deventer die begraven zou zijn op 2 oktober 1728.

Aeltjen Hester Hofs en haar zonen sluiten in 1692 een lening af van duizend gulden bij Geertruid Leuninx, de weduwe van Cornelis Vos, in leven burgemeester van Deventer. Per jaar betalen ze een rente van 50 carolus guldens (5%).

Misbetalinge

Op 19 april 1700 wordt de lening van duizend gulden afgelost door Berent Warninck. Blijkbaar was hij eigenaar geworden van de Bellinkhof of een deel daarvan. Berent Warninck was bierbrouwer te Deventer en was tevens pachter van de in 1700 ingestelde tol te Twello op de weg van Apeldoorn naar Deventer. Hij werd op 7 maart 1701 begraven in de Lebuïnuskerk. Op 1 april 1701 werd *"besaet gedaan"* (soort beslaglegging) op zijn roerende en onroerende goederen vanwege zijn *"misbetalinge"* om *"te verhalen sijn verschulde pachtpenningen en die gedurende sijn pachtjaren noch souden mogen verschulden"*.

De pacht van de tollén was in principe voor zes jaren aangegaan en die waren nog lang niet voorbij. Er werd beslag gelegd op het erve Bellinkhof, de landen *"de Waterfluijt en den Blaesbalch"* en een huisje in het dorp Wilp.

In 1703 moet de schout van Voorst, Gerhard Daendels, in opdracht van Jan van Arnhem, landdrost van Veluwe en de ambtsjonkers van Voorst *"over de sake van de Teugseweg arrest en besaet te doen"* op de gereede en ongereede goederen van de erfgenamen van Berent Warninck *"gewesene pachter van 't weggelt en tol over de voorschreven wech"*.

Het lijkt erop dat een deel van de Bellinkhof wordt verkocht om de schuld af te lossen. Het deel dat toekomt aan Jacob Boerboom, is uitgesloten van de verkoop. Hij had zich in 1698 bij de verpachting van de tol te Twello borg gesteld voor Berent Warnink en wilde compensatie voor het

De Bellinkhof ten tijde van de familie Van Voorst

bedrag dat hij moest betalen in verband met die borgstelling.

Clara Warnink trouwt op 20 september 1709 met Jacob Haak afkomstig uit Zutphen. Zij wonen beiden in de Noordenbergstraat te Deventer. Clara Warnink bepaalt in 1720 in haar testament dat haar man universeel erfgenaam wordt, maar dat daarvan uitgezonderd zijn de Bellinkhof en de Blaasbalg. Die legateert ze aan de heer Wolter ten Brink “der rechten dr. en griffier van de Heeren van de Ridder-schap van Overijssel”.

Jacob Haak wordt op 9 april 1725 begraven in de Lebuïnuskerk. Na het overlijden van haar man verandert Clara haar testament op 13 augustus 1725 en wordt de heer burgemeester Jacob ten Brink (zoon van Wolter ten Brink) de universele erfgenaam. Wolter ten Brink was in 1725 nog niet overleden maar mogelijk was zijn leeftijd van 71 jaar de reden om diens zoon Jacob tot erfgenaam te maken.

Clara Warnink wordt op 11 februari 1726 begraven in de Lebuïnuskerk. Volgens haar testament wordt nu Jacob ten Brink, burgemeester te Deventer, eigenaar van de Bellinkhof.

Jacob ten Brink was van 1712 tot 1716 lid der gezwoeren van de Bergstraat. Van 1716 tot 1757 burgemeester van Deventer. Verder was hij cameraar, muntmeester, gecommiteerde op den landdag en tot den Raad van State.

Wat de relatie tussen Clara Warnink, Jacob Haak en de familie Ten Brink precies is, is niet duidelijk geworden. Wel is bekend dat er een grafsteen in de Lebuïnuskerk ligt waar de namen Ten Brink en Haak beide opstaan.

Vreemd is wel dat in het register op de keurhaver van 1709 tot 1721 nog steeds

Aeltjen Hester Hofs, de weduwe van Har-men Jansen ter Heege als eigenaar van de Bellinkhof wordt genoemd en niet Clara Warnink en haar man.

Blijkbaar was het erve in eigendom bij verschillende eigenaren. Voor welk deel de verschillende eigenaren het goed in bezit hadden blijkt niet uit de archieven.

Misschien voor een klein deel vanwege de afgeloste schuld van 1000 gulden (slechts een klein deel van de waarde van de Bellinkhof, ongeveer 1/10)

In het markeboek van Wilp van 1755 staat burgemeester Jacob ten Brink als eigenaar genoemd. Het vererft waarschijnlijk op zijn zoon Silvester Aemilius ten Brink en daarna op diens dochter Diderica ten Brink. Zij is gedoopt te Deventer op 11 oktober 1753 en huwt tweemaal. Haar eerste echtgenoot was Jo(h)an Weerts, lid van de gezwoeren gemeente te Deventer voor de Polstraat. Hij overlijdt in 1788. Diderica hertrouwt met mr. Johan Jacob Schmauss. Hij is schout van Colmschate en afkomstig uit Groenlo. Zij erven de Bellinkhof op 2 juli 1804. Het echtpaar Schmauss-Ten Brink verkoopt de Bellinkhof op 9 februari 1805 aan de broers Jan en Gerrit van den Berg. De koopsom is f 10.300,-.

Op 25 november 1815 verkopen de broers Van den Berg de Bellinkhof aan Albert Voorhorst te Welsum. Albert trouwt op 11 februari 1816 te Wilp met Johanna Wul-link. Zij was geboren te Wilp en overleed in 1833. Albert Voorhorst werd 86 jaar oud en overleed 29 april 1872.

Het echtpaar Voorhorst-Wulink kreeg één zoon en drie dochters. De zoon Jan Willem Voorhorst trouwde Krisjen (Christina) Wiltink op 22 februari 1849. Het jonge echtpaar woont vanaf dan ook op de Bellinkhof samen met Albert Voorhorst.

Jan Willem Voorhorst overlijdt op 15 september 1873. Hij is dan weduwnaar van Christina Wiltink. Zij overleed op 15 januari 1870 en is slechts negenendertig jaar oud geworden.

Dochter Willemina Voorhorst vertrekt op 31 januari 1874 naar Steenderen. Mogelijk naar haar zuster Johanna die in 1868 te Steenderen was gehuwd met Garrit Jan Schieven.

Willemina Voorhorst trouwt te Gorssel op 17 januari 1885 met Hendrik Karel Wiltink. Na het vertrek van Willemina Voorhorst wordt de Bellinkhof verpacht aan Wolter de Lange en Geisje van Werven afkomstig uit Heerde.

Het voetpad over de Bellinkhof

Rond 1886 wordt besloten dat het voetpad dat van de Voordersteeg over de Bellinkhof en het Zand loopt verplaatst moet worden. Een aantal bewoners is het daar niet mee eens en dient een bezwaar in bij de gemeenteraad. Die acht zich echter niet bevoegd in deze kwestie en verwijst naar Gedeputeerde Staten van Gelderland.

Een gemeentelijke commissie onderzoekt de zaak en komt tot de conclusie dat verlegging van het voetpad niet zinvol is. De gemeenteraad besluit daarop niet toe te geven maar om goedkeuring te onthouden aan (de aanvraag om) verplaatsing van het pad.

Publieke veiling 1895

Vanaf 1890 staat Gerhard Nuesink ingeschreven op de Bellinkhof. Hij is op 11 februari 1890 te Voorst gehuwd met Janna Adriana van Wijngaarden. De familie Nuesink-Van Wijngaarden pacht de boerderij van de erven van Jan Willem Voorhorst. Hun oudste dochter wordt geboren op

19 december 1890. Er volgen nog twee dochters resp. in 1892 en 1893. Gerhard Nuesink overlijdt te Voorst 19 december 1937.

In 1895 wordt de Bellinkhof geveild door de erven van Jan Willem Voorhorst. Dat waren Willemina Voorhorst en de kinderen van haar zuster Johanna Voorhorst, Jan Willem, Marinus, Christiaan Arend Jan en Johanna Schieven. Er is een veilingboekje bewaard gebleven van de verkoop van de boerderij. Op 11 juni 1895 werd de Bellinkhof in 19 percelen verkocht en is 25 ha 83 a groot. Behalve de Bellinkhof worden ook nog een stuk weiland in Terwolde, één vierde bank en een vierde zitplaats in de kerk van Wilp geveild. De verkoopsom was f 29.960,-. De bijbehorende weilanden te Terwolde groot 4 ha 92 a en 30 ca werden verkocht voor f 3500,-.

— Het tiendvrije boerenervé den Bellinkhof, gelegen aan de Voordersteeg te Wilp, groot 25 HA. 83 A., is heden in publieke veiling getrokken voor de som van f 29960; de bijbehorende weilanden te Terwolde groot 4 HA., 92 A. en 30 cA. voor f 3500.

Deventer Dagblad 12-6-1895

De Bellinkhof wordt gekocht door Wilhelmina Christina Wiltink, weduwe van Derk Jan Geerlings en haar drie minderjarige kinderen Christiaan, Jan Willem en Wilhelmina Lucretia Geerlings. Zij wonen te Vaassen. Wilhelmina Christina Wiltink is een zuster van Hendrik Karel Wiltink, de man van Willemina Voorhorst.

De boerderij wordt na het vertrek van de familie Nuesink verpacht aan Wijsken Christina Eggink, weduwe van Hendrik Jan Berenpas. Dit echtpaar trouwde te Gorssel op 13 juni 1867 en Hendrik Jan Berenpas overleed te Gorssel op 23 oktober 1893. Wijsken Christina komt op 27 februari 1900

uit Gorssel met drie kinderen naar de Bellinkhof.

Tussen 1900 en 1910 vertrekt ze waarschijnlijk weer naar Gorssel. Daarna wonen Harmen Jan van Voorst en Willemina Lucretia Geerling. Zij trouwden te Voorst op 30 juli 1904. Twee maanden later werd hun eerste kind al geboren. Er zouden er nog 8 volgen. Via Willemina Lucretia Geerling komt de Bellinkhof in bezit van dit echtpaar. Harmen Jan van Voorst overlijdt op 7 januari 1925, 59 jaar oud. Willemina Lucretia Geerling overlijdt op 17 december 1934.

In 1935 wordt de Bellinkhof weer verkocht. De boerderij wordt gekocht door Garrit Jan Makkink. Hij was 31 januari 1919 te Laren getrouwd met Anneken Harskamp. Garrit Jan Makkink overlijdt 29 januari 1954 te Deventer.

Brand

Hun zoon Christiaan Makkink woont en werkt op de Bellinkhof als er op dinsdag 17 maart 1959 brand uitbreekt. Een krant schrijft: *"Dinsdagmiddag is de grote boerderij 'De Bellinkhof' gelegen aan de Voordersteeg te Wilp door brand geheel verwoest. Dankzij omwonenden kon het vee en een deel van de huisraad gered worden. Men vermoedt, dat de brand ontstaan is in de schoorsteen van de huiskamer.*

Omstreeks vier uur ontdekte een buurman brand bij de schoorsteen van de boerderij van Chr. Makkink. De boer zelf was in de varkensstal werkzaam en had nog niets van het onheil bespeurd. Het rietendak van de boerderij stond spoedig in lichter laaie. In allerijl werd met behulp van de toegeschoten omwonenden het vee uit de stallen gehaald en naar achteraf bleek zijn een tiental koeien, varkens en veel biggen allen gered. Ook van het huisraad kon nog

een gedeelte gered worden. De brandweer uit Twello was spoedig aanwezig, alsook die van Voorst. De hevige oostenwind was oorzaak dat aan blussen niet te denken viel. De boerderij was spoedig één vuurzee. het gelukte de brandweer, onder een geweldige hitte, de grote veldschuur te behouden ... Het jonge gezin Makkink, was tegen brand verzekerd".

De financiële situatie na de brand liet niet toe dat de boerderij volledig herbouwd kon worden. Er werd een aanvraag gedaan voor het bouwen van een houten woonhuis. Op 6 juli 1959 wordt door Burgemeester en Wethouders de vergunning gegeven aan de eigenaresse, de weduwe Anneken Makkink-Harskamp te Voorst, de moeder van Christiaan. Wel wordt er een voor die tijd zeer moderne stal gebouwd bij het houten huis.

De boerderij is in 1963 korte tijd in bezit van de joodse Salomon Vaz Dias, gehuwd met Sonja Mogendorff. Hij was financieel adviseur te Schalkhaar. Hij verkoopt de Bellinkhof binnen een jaar door aan Wilhelmus Theodorus Klunder en Johanna Geertruida Jeseephina Bloemenkamp, afkomstig uit Deventer. De boerderij is nu in bezit van hun zoon Hans Klunder.

Bronnen:

- Annerie van Daatselaar e.a.: Landgoed Nieuw Bellinkhof. Visie, beeldkwaliteit en beplantingsplan voor een nieuw landgoed in de gemeente Voorst, 2010
- Dirk Otten: Boerderijnamen in Voorst,
- Deventer Dagblad: diverse jaargangen
- Gelders Archief: diverse archieven
- Gemeente Archief Voorst: div. archieven
- Stadsarchief Deventer: diverse archieven